

Directorii și schimbarea

Tot încercând să scriu cronică unui spectacol craiovean, nici mai bun, nici mai rău decât atâtea altele, a unui spectacol, cu alte cuvinte, „onorabil“, m-am trezit că pixul o ia razna, obligându-mă să scriu nu despre cu totul altceva, ci despre ceva probabil mai important în viața teatrului din Craiova, ca și a altor teatre din țară. Iar cum totul în teatru pornește de la repertoriu sau de la director (ceea ce e și nu e chiar același lucru), iată-mă scriind despre climatul nostru teatral, dominat în ultimii ani de schimbarea directorilor. Multe dintre aceste schimbări vor fi fost necesare. Altele s-au dovedit derizorii, penibile sau de-a dreptul înfrustrătoare. Acum, istoria riscă să se repete, desigur pe fundalul inevitabilelor schimbări ale tranziției. Așa că pixul, știind-o pe-a lui, s-a simțit obligat să dea sama și de cele ce se întâmplă în teatru, dincolo de un spectacol sau altul.

Cine-și închipuie că repertoriul unui teatru e doar o listă de titluri (sau de „opțiuni“ regizorale), decisă în ultimă instanță de un director care nu are – evident! – nici un merit atunci când spectacolele au succes, dar e singurul vinovat atunci când n-au – pentru că el a hotărât înscrierea pieselor în repertoriu! – dovedește o lipsă de înțelegere a fenomenului teatral, de care nici n-ar mai trebui să ne ocupăm, dacă ea n-ar fi generalizată, în primul rând în teatre. E de la sine înțeles că directorul are datoria să ia în calcul tot ceea ce ar putea să ducă la succesul spectacolului, de la calitatea textului și a actorilor pe care-i are în trupă, la anvergura artistică a viziunii regizorale-scenografice și la probabilitatea receptării ei de către public. Numai că directorul, fiind și el până la urmă tot om, se poate înșela și poate greși, mai ales atunci când e vorba de piesele unor autori în viață, mai puțin cunoscuți sau încă neconsacrați. Ca să nu mai vorbim de faptul că piesa unui autor american, presupus a fi „cu relații“, poate însemna virtualmente un (utopic) turneu în America, după cum piesa unui parizian prin adopție poate însemna un (la fel de utopic) turneu la Paris. Greșește foarte mult directorul dând teatrului său o astfel de șansă? Și da, și nu. Dar acum va „greși“ nu în funcție de succesul sau insuccesul spectacolului, față de care, iarăși, nu va avea nici un merit sau va purta toată vina, ci în funcție de perfectarea turneului, devenind singurul vinovat când acesta nu are loc, date fiind costurile lui exorbitante!

Tot directorul e vinovat atunci când organizează un festival teatral, ca și atunci când nu organizează nici unul. Iar când festivalul este internațional și directorul trebuie să respecte totuși legislația românească în vigoare, care se dovedește de altfel nu doar improprie și nestimulativă, ci de-a dreptul aberantă, atunci directorul riscă să fie găsit vinovat și de Garda financiară și de Curtea de conturi, chiar dacă nu și-a însușit, personal, nici un leu!

Lucrurile se complică nu atunci când teatrele merg prost și directorii se dovedesc incapabili pentru această funcție, ci, dimpotrivă – adică așa cum e „fresc“ la noi! – atunci când teatrele merg bine și directorii sunt recunoscuți ca buni manageri. Căci în teatru eșecul nu supără pe nimeni, în timp ce succesul irită și deranjează pe toată lumea! Așa se face că directorul, dacă nu fură, bea, iar dacă nu bea, trăiește în văzul lumii cu nu știu care acțiură, în caz contrar știind toată lumea că e homosexual! Și cum lucrurile nu se vor schimba niciodată în teatrul X ca și în teatrul Y până nu se va schimba directorul, o impresionantă cantitate de reclamații, mai ales anonime, se va aduna la primărie, la prefectură, la minister, la poliție, la

Diana Gheorghian, Valer Dellakeza și Tudor Gheorghe în Unchiul Vanea de A. P. Cehov la TN Craiova (regia: Mircea Cornișteanu)

procuratură sau Parchet, la guvern sau președinție, la Senat ca și la Camera Deputaților, nefiind departe vremea când ele vor ajunge și la Consiliul Europei!

Dacă directorul se întâmplă să fie un „fost“, asta neînsemnând altceva decât că a fost director și până în '89, lucrurile devin de-a dreptul intolerabile! Cum să fi fost competent și atunci ca și acum? E ca și când ai spune că un medic, un dirijor, un compozitor sau un cercetător în biologie ar fi putut să fie competent sau talentat și înainte și după '89! Ba chiar și înainte și după noiembrie '96! Atunci, de ce-am mai votat schimbarea?

E drept că majoritatea a votat schimbarea în bine, nu schimbarea în sine! Dar ce mai contează „costurile“, dacă putem da jos directorul? Oricum, a fost membru de partid, căci altfel nu putea să fie director! Iar acum, în loc să intre la P.D.S.R., la P.N.Ț.C.D., la P.D. sau la P.U.N.R. ori la mai nu știu ce, ca să arate clar de partea cui e, el continuă să nu facă altceva decât să-și vadă de treabă! Păi, unde-am ajunge dacă toți și-ar vedea de treabă, în loc să facă politică?! Nu e în nici o alianță măcar, dar are pretenția să fie susținut și de municipiu, și de județ, ba și de minister! Ca și cum ministerul ar trebui să susțină, automat, toate festivalurile sau revistele care s-au dovedit viabile și de importanță

națională, în loc s-o ia de la zero, de la „proiecte culturale“ scoase „la licitație“, când se știe clar că tot ce s-a făcut înainte – mai ales ce-au făcut directorii! – a fost prost, iar cultura n-are nevoie de continuitate. Ne aflăm doar în România, unde, de fiecare dată, lumea începe cu noi și totul trebuie luat de la capăt!

De ce ar avea nevoie, așadar, directorul de teatru care a știut să-și conducă corabia și „înainte“, și „după“, dovedind că poate s-o strecoare și prin nemiloasele și întortocheatele fiorduri ale tranziției? De o hărțuială continuă, și dinlăuntru și din afara teatrului, din partea celor care cât de cât se pricep la asta și mai ales din partea celor care habar n-au de teatru, dar au devenit peste noapte specialiști în „schimbare“.

Prin anii colectivizării, văzând cum se duce de răpă toată agoniseala, țărani din Oltenia scosese și ei o vorbă: „Poa'să fie cât de prost/ Să nu fie cum a fost!“. Observând cum se schimbă directorii în clipa de față, desigur prin „concurș“ (căci concursul poate fi și de împrejurări!), tare mi-e teamă că în locul invocatei rigori morale și principialități absolute riscăm uneori să ne întorcem la un singur „criteriu“:

Poa'să fie cât de prost
Să nu fie cum a fost!

VICTOR PARHON